

Русча – татарча сүзлек

Русско – татарский словарь

Издание второе, переработанное и дополненное
«Таткнигоиздат», Казань, 2001 г.

Л

лабора//нт лаборант; **~нтка** лаборантка, лаборант кыз (хатын); **~тория** лаборатория
лавина лавина, кар ишелмәсе
лавр: *~овый лист* лавр яфрагы; *лавровый венок* лавр веногы, жиңу тажы
лагерь *м.* лагерь; *туристический* ~ туристлар лагере
лад унай, жай; **~иться** *несов.*: *дело не ~ится* эш унайга бармый
ладно *в знач. сказ. разг.* ярый, ярар
ладо//нь *ж.* уч, уч төбе; **~ши** *мн.*: *хлопать в ~ши* кул чабарга
ладья *шахм.* ладья
лазать, лазить *несов.* менәргә, менеп йөрергә, менеп төшөп йөрергә
лай өрү, һаулау, өрү тавышы, өргән тавыш
лайнер лайнер
лак лак; *~ для ногтей* тырнак лагы; *~ для волос* чәч лагы
лакированный лаклы, лакланган, лак йөгертелгән
лаковый лаклы, лакланган
лакомство тәм-гом, тәмле (татлы) ашамлыклар
лаконичный лаконик, кыска һәм ачык, аз сүзле
лампа//а лампа; **~очка** электр лампасы, лампочка
ландшафт ландшафт; *горный* ~ тау ландшафты
ландыш ландыш, энже чәчәк
лапа аяк
ларёк ларёк, кибет
ласк//а иркәләү, наз, сөю; **~ать** *несов.* иркәләргә, назларга, сөяргә; **~овый** ягымлы, сөйкемле
ласточк//а карлыгач *а прыжок ~ой [в воду]* [суга] карлыгач кебек сикерү
ласт//ы *мн.* *спорт.* ишкәк аяклар; *плавание в ~ах* ишкәк аяклар белән йөзү
латвийский Латвия ...ы, е
латинский латин ...ы, е
латунь *ж.* жиз
латынь латин теле
латыш латыш; **~ка** латыш хатыны (кызы); **~ский** латыш ...ы, е
лауреат лауреат; *~ конкурса (премии)* конкурс (... премиясе) лауреаты
лаять *несов.* өергә, һауларга
лгать *несов.* ялганнарга, ялган сөйләргә
лебедь *м.* аккош; *чёрный* ~ кара аккош
лев арыслан
левосторонн//ий: *~ее движение* сул яктан хәрәкәт
левша *м.* и *ж.* сулагай
лев//ый 1) сул; *~ая рука* сул кул; *на ~ой стороне улицы* урамның сул ягында; 2) *полит.* сул; *~ая партия* сул партия; *сущ.* **~ые** *мн.* суллар
легальный легаль, законлы
легенда легенда, риваять, уйдырма; **~рный** легендар
лёгк//ие *мн.* үпкә; *воспаление ~х* үпкә ялкынсынуы
лёгк//ий 1) жиңел (*не трудный*); *~ая работа* жиңел эш; *это ~о (нареч.)* *запомнить* моны истә калдырырга жиңел; 2) (*слабый*) йомшак, әкрен, сизелер-сизелмәс, жиңелчә; *~ий ветерок*

экрен жил; *~ая простуда* жиңелчә салкын тию; *он ~о (нареч.) одет* ул жиңелчә киенгән а *~ий завтрак* жиңелчә иртәнге аш; *~ая музыка* жиңел музыка
легкоатлет жиңел атлет; **~ический** жиңел атлетика ...ы, е
легков//ой: *~ой автомобиль* жиңел автомобиль; *~ая машина* жиңел машина
легкомысленный өстән (жиңел) уйлаучан, жиңел акыллы, жилбәзәк
лёд боз; *дрейфующие льды* йөзүчә бозлар; *покрыться льдом* боз белән капланырга
ледник бозлык, глетчер
ледо//кол бозваткыч; *~ход* боз китү, боз агу
ледян//ой 1) боз ...; боз ...ы, е; *~ая дорожка спорт.* боз сукмагы; 2) *(как лёд)* боз кебек салкын, бик салкын; *~ая вода* боз кебек салкын су
лёжа нареч. яткан, яткан көйгә; *читать* ~ яткан көйгә укырга
леж//ать несов. ятарга, ятып торырга; *он ещё ~ит* ул әле ята; *где ~ат ваши вещи?* сезнең әйберләрегез кайда ята?; *~ит в больнице* хастаханәдә ята; **~ачий:** в *~ачем положении* см. **лёжа**
лезвие йөз, лезвие; *~ для бритвы* кырыну лезвиесе
лезть несов. 1) см. **влезть**; 2) *(о волосах)* коелырга
лейкопластырь м. лейкопластырь
лейтенант лейтенант; *младший* ~ кече лейтенант; *старший* ~ өлкән лейтенант
лекарство дару; *~ от кашля* йөткергәннән дару; *принимать* ~ дару эчәргә
лексика лексика, сүзлек составы
лект//ор лектор, лекция укучы; **~орий** 1) лекторий; 2) *(зал)* лекцияләргә залы
лекционный лекция[ләргә] ...ы, е
лекци//я лекция; *читать* ~и лекцияләргә укырга; *ходить на ~и* лекцияләргә йөрергә
лён житен
ленивый ялкау, иренчәк
лента 1) тасма, лента; 2) *тех.* лента; 3) *(магнитофонная)* лента
ленч ленч
лень эс. 1. ялкаулык, иренү; 2. в *знач. сказ.* иренә, ...сы килми; *мне ~ идти* барасым килми
лес 1) урман; 2) *собр.* *(древесина)* агач, агачлар; *торговля ~ом* агач сәүдәсе
леска кармак жебе
лесн//ик урманчы, урман каравылчысы; **~ичий** урманчы хезмәткәр; **~ой** урман ...ы, е; *~ое хозяйство* урман хужалыгы
лесо//водство урманчылык, урманчылык фәне; **~воз** агач ташучы автомашина (судно); **~заготовительный:** *~ заготовительный сезон* агач хәзерләү сезоны; **~заготовки** мн. агач хәзерләү; **~защитный:** *~защитная зона* урман саклау зонасы; **~материалы** мн. агач материал[лар]; **~парк** урман-парк; **~пильный:** *~пильный завод* такта яру заводы; **~посадки** мн. утыртылган урман; **~руб** урман кисүчә; **~сека** урман бүлемтеге, диләнке; **~сплав** сал агызу
лестни//ца баскыч; *подниматься (спускаться) по ~це* баскычтан менәргә (төшәргә); **~чный:** *~чная клетка* баскыч урнашкан жир; *~чная площадка* баскыч алды мәйданы
лета мн. ел; яшь; *прошло пять лет* биш ел узды; *мне тридцать лет* миңа утыз яшь; *мы [с ним] одних лет* без [аның белән] бер яшьтә; *сколько вам лет?* сезгә ничә яшь? см. тж. **год**
лет//ать несов. *(многokr. или в разных направлениях)* очарга, очып йөрергә; **~еть** несов. очарга, очып килергә (барырга) а *время ~ит* вакыт бик тиз уза
летн//ий жәйге; *~ее кафе* жәйге кафе
лётн//ый: *~ая погода* очу өчен унайлы һава; *~ое поле* очу кыры
лето жәй; *на ~* жәйгә; *прошлым (этим, будущим) ~м* үткән (бу, киләсе) жәйдә; **~м** нареч. жәен, жәй көне (көнөндә)
летуч//ий: *~ая мышь* ярканат

лётчик очучы, летчик; **~космонавт** очучы-космонавт
лечебн//ица дэвалау йорты; шифаханэ; *глазная ~ица* күз дэвалау йорты; **~ый** дэвалау (дэвалану) ...ы, е; *~ая гимнастика* дэвалану гимнастикасы
леч//ение дэвалау, дэвалану; **~ить** *несов.* дэваларга; **~иться** *несов.* дэваланырга
лечь *сов.* 1) ятарга; *~ спать* йокларга ятарга; *~ отдохнуть* ял итэргэ ятарга; *вам надо ~ в больницу* сезгэ хастаханэгэ ятарга кирэк; 2) *перен.* төшэргэ; *ответственность ляжет на нас* жаваплылык безнең өскө төшө
лжец ялганчы, алдакчы
ли 1. *частица* ...мы, ...мы икән; *возможно ли?* мөмкинме икән?; *знает ли он об этом?* ул бу хакта беләме? 2. союз. ...мы; *рано ли, поздно ли* иртәме, соңмы
либерал либерал; **~ый** либерализм ...ы, е, либерал[лар] ...ы, е
либо союз. йә, яисә, яки; *~ ..., ~ ...* яки ..., яки ...
либретто *ср. нескл.* либретто
ливень *м.* койма (коеп яуган) яңгыр
лига *спорт.* лига, берләшмә; *высшая ~* югары лига
лид//ер 1) лидер, житәкче; 2) лидер, алдан (беренче булып) баручы; **~ировать** *несов.* лидер булып барырга, беренче булып барырга, алдан барырга
лизать *несов.* яларга
ликвид//ация бетерү, ябу (*мәсәлән, берәр төрле предприятиене*); **~ировать** *сов. и несов.* бетерергә, ябарга
лилия лалә
лиловый миләүшә төсле, аксыл шәмәхә
лимит лимит, чик норма
лимон лимон; **~ад** лимонад
лингвистика лингвистика, тел белеме, тел гыйлеме
линейка сызгыч, линейка
линза линза, ясмык пыяла
линия 1) *мат.* сызык; *прямая ~* туры сызык; 2) (*черта, определяющая что-л.*) сызык; *~ ворот (спорт.)* капка сызыгы; 3) (*транспортная магистраль*) юл, линия; *кольцевая ~ метро* метроның түгәрәк линиясе; *воздушная ~* һава юлы; *судоходная ~* су юлы
линять *несов.* 1) уңарга, төсө китэргә, төсөн югалтырга (*о ткани*); 2) йон (ябага) коярга (*о животных*); 3) кабык салырга (*о змеях*)
лип//а юкә, юкә агачы; **~овый** юкә ...ы, е; *~овая аллея* юкә аллеясы
лир//ика лирика; **~ический** лирик, лирика ...ы, е; *~ическая поэзия* лирик поэзия
лис//а, ~ица төлке; *черно-бурая ~а* кара-көрән төлке
лист 1) (*дерева*) яфрак; 2) (*книги, бумаги*) табак; бит; *~ почтовой бумаги* бер бит почта кәгазе; *печатный ~* 1) бер басма бит; 2) *полигр.* табак; **~ва** *собир.* яфраклар
лиственн//ица карагач; **~ый** яфраклы, яфраклы агачлар ...ы, е; *~ый лес* яфраклы агачлар урманы
листо//вка листовка; **~к** бит, кәгазь; *~к бумаги* бер бит кәгазь; *~к календаря* календарь бите
листопад яфрак коелу
литерат//ор 1) әдип, язучы; 2) әдәбиятчы; **~ура** әдәбият; *художественная ~ура* матур әдәбият; *мировая ~ура* дөнья әдәбияты; *~ура по химии* химия буенча әдәбият; **~урный** әдәби; *~урный журнал* әдәби журнал; **~урование** әдәбият белеме
литов//ец литвалы, Литва кешесе; **~ка** литвалы хатын (кыз); **~ский** литва ...ы, е
литр литр; *~ молока* бер литр сөт
лить *несов.* 1) (*что-л.*) агызырга, коярга, түгәргә; 2) *дождь льёт как из ведра* яңгыр чиләкләп коя; 3) *тех.* коярга; **~ся** *несов.* коярга, коеп ясарга

лифт лифт; *грузовой* ~ йөк лифты; *подняться на* ~е лифтта күтәрелергә; ~**ёр** лифтчы, лифтта эшләүче

лихорад//ка бизгәк, бизгәк тоту; ~**очный** 1) бизгәк белән авырчы; 2) *перен.* ашыгыч

лицензия 1) (*на изготовление чего-л.*) лицензия, рәсми рөхсәт, рөхсәтнамә; 2) (*на ввоз*) лицензия

лиц//о 1) бит, йөз, чырай; *красивое* ~о матур йөз; *я знаю его только в* ~о мин аны йөзгә генә таныйм; 2) (*человек, персона*) шәхес, кеше; *отдельные* ~а аерым кешеләр а *от* ~а кого-л. ... исемнән; ~ом к ~у йөзгә-йөз; [*эта шляпа*] *вам* к ~у [бу эшләп] сезгә килешә; *не* к ~у кому-л. (*что-л. делать, как-л. поступать*) килешми

личн//ость шәхес, кеше; *выдающаяся* ~ость бөек шәхес; ~**ый** шәхси, үз; *у меня к вам* ~ая *просьба* минем сезгә шәхси үтенечем бар; *это моё* ~ое *мнение* бу минем шәхси фикерем; *соревнования на* ~ое *первенство* шәхси беренчелеккә ярышлар; *явиться* ~о (*нареч.*) үзенә килергә

лишайник лишайник, мүк

лиш//ать(ся) *несов. см. лишить(ся); ~ить сов.* мөхрүм итәргә, ... алырга, ...сыз калдырырга; ~**иться** *сов.* югалтырга, ...сыз калырга, мөхрүм булырга; ~*иться* *доверия* (кемнән дә булса) ышанычын югалтырга

лишн//ий 1) (*ненужный*) артык, кирәксез, кирәге булмаган; (*избыточный*) артык; ~*ий* *вес* артык авырлык; 2) (*дополнительный*) ...дан артык; *два рубля с* ~им ике сумнан артык

лишь 1. *частица* гына, бары ... гына, бары тик ... гына, тик ... гына, фәкать; ~ *сейчас* тик хәзер генә; ~ *бы* тик ... генә; 2. ...ган гына иде, ...гач та, ...ү белән; ~ *только он придёт* ул килү белән

лоб маңгай

ловить *несов.* тотарга, тотып алырга, ауларга; ~ *рыбу* балык тотарга

ловкий оста, житез, елгыр

ловля тоту, тотып алу; *рыбная* ~ балык тоту

логи//ка 1) (*наука*) логика, мантыйк; 2) (*логичность*) логика; ~**ческий** логик, логикага нигезләнгән; ~**чный** логикалы, логикага нигезләнгән

лод//ка көймә, каек; *спасательная* ~ка коткару көймәсе; *кататься на* ~ке көймәдә йөрергә; ~**очный** көймә ...ы, е; ~*очная пристань* (*станция*) көймәләр пристане (станциясе)

лодыжка тубык сөяге

ложа (*в театре*) ложа

ложиться *несов. см. лечь*

ложка кашык; *столовая* ~ аш кашыгы; *чайная* ~ бал кашыгы, балкашык

ложный ялган ...

ложь *ж.* ялган

лозунг лозунг

локатор локатор

локомотив локомотив

локон чәч бөтеркәсе

лок//оть *м.* терсәк; *согнуть руки в* ~тях кулларны терсәктән бөгәргә

ломать *несов.* сындырырга, ватарга, жимерергә; ~**ся** *несов.* 1) сынарга, ватылырга, жимерелергә; 2) кыланырга, боргаланырга, киреләнергә

лом//ить *несов. безл.* сызларга; *у меня руку ломит* минем кулым сызлый; ~**ота** сызлау, сөякләр сызлау

ломоть *м.* телем, сынык; ~ *хлеба* бер сынык икмәк

ломтик кисәк, кыйпылчык; ~ *лимона* (*сыра*) лимон (сыр) кисәге

лопата көрәк

лопатк//а *анат.* калак сөяге; *положить на* [обе] ~и *спорт.* и *перен.* чалкан салырга

лоп//аться *несов.*, **~нуть** *сов. (однокр.)* шартларга, чатнарга, ярылырга, өзелергә
лососина сөләйман балыгы ите
лосось *м.* сөләйман балыгы
лось *м.* поши
лотере//йный лотерея ...ы, е; **~я** лотерея; *денежно-вещевая* **~я** акча-әйбер лотереясы; *выиграть что-л. в ~ю* лотереяга ни дә булса отарга
лохматый 1) йонлы, йонлач, йөнтәс; 2) тузган (тузгак) чөчле
лохмотья *мн.* сәләмә, сәләмә (иске-москы) кием
лошадь *ж.* ат; *скаковая (беговая)* **~** чабыш (йөгереш) аты
луг болын
лужа күлдәвек, жыелган су
лужайка чирәмлек, аланчык
луза луза
лук I суган; *зелёный (репчатый)* **~** яшел (башлы) суган
лук II жәя; *стрелять из ~а* жәядән атарга
луковица 1) (*головка лука*) бер баш суган; 2) *бот.* тамыр, төпсә
лун//а ай; *при ~е* ай яктысында
лунн//ый айлы, ай ...ы, е; **~ый свет** ай яктысы; **~ая ночь** айлы төн
лупа лупа
луч нур
лучш//е 1. *сравни. ст. (от хороший и от хорошо)* яхшырак, әйбәтрәк; *сегодня погода ~е, чем вчера* бүген һава кичәгегә караганда яхшырак; *отсюда ~е видно* моннан яхшырак күренә; 2. *в знач. сказ.* яхшырак, әйбәтрәк; *ему теперь [стало] ~е* хәзер аның хәле әйбәтрәк; 3. *частица ... да, йә булмаса; ~е не говори* әйтеп тә торма; **~ий** 1) *сравни. ст. (от хороший)* [моннан да] яхшырак, [моннан да] әйбәтрәк; *за неимением ~его* моннан яхшырагы булмау сәбәпле; 2) *превосход. ст. (от хороший)* иң яхшы (әйбәт); *это [самое] ~ее выступление* бу иң яхшы чыгыш
лыжероллеры *мн.* лыжероллерлар
лыж//и *мн. (ед. лыжа)* чаңгы; *водные ~и* су чаңгысы; *ходить на ~ах* чаңгыда йөрергә; *соревнования по ~ам* чаңгы ярышлары; *прыжковые ~и* сикерү чаңгылары
лыжн//ик чаңгычы; **~ица** чаңгычы хатын (кыз); **~ый** чаңгы ...ы, е; **~ая мазь** чаңгы мае; **~я** чаңгы сукмагы; *проложить ~ю* чаңгы сукмагы салырга
лыс//ина 1) пеләш; 2) кашка; **~ый** пеләш, пеләш башлы
львин//ый арыслан ...ы, е а **~ая доля** иң зур өлеш
льгот//а өстенлек, аерым өстенлек, льгота; **~ный** льготалы; **~ный билет** льготалы билет; *на ~ных условиях* льготалы шартларда
льдина боз, боз кисәге
льнян//ой житен ...; **~ое** *полотно* житен тукыма
любезн//ость 1) кече күңеллек, кечелекле; 2) (*услуга*) илтифат, яхшылык; *оказать ~ость* яхшылык күрсәтергә; **~ый** кечелекле, кече күңелле; *будьте так ~ы!* рәхим итегез, зинһар!
любим//ец, ~ица сөекле, сөйгән, яраткан; *~ец публики* тамашачыларның яраткан артисты; **~ый** яраткан, сөйгән; **~ый ребёнок** яраткан бала; **~ый поэт** яраткан шагыйрь; **~ый вид спорта** яраткан спорт төре
люстра люстра, кәндил
лягушка бака
лямка ләмкә, бау; **~ рюкзак** рюкзак ләмкәсе